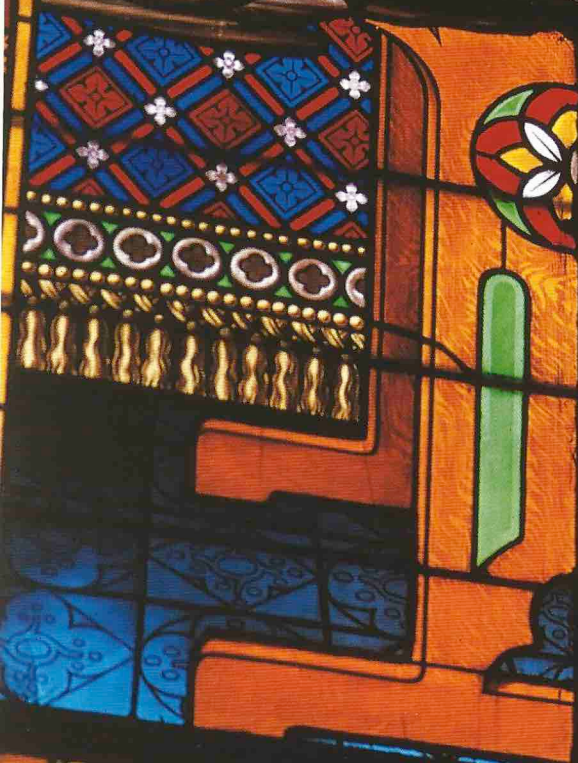

ALWIE DEN
HEEFT VERKRYCT

HEILIGEN ANTONIUS

ALWIE DEN
HEEFT VERKRYCT

De Kapucijnen en de Kapucijnenkerk in Oostende

In de orde van de Minderbroeders vormen de Kapucijnen een zelfstandige tak, die de goedkeuring kreeg van paus Clemens VII op 3 juli 1528 met zijn bul *Religionis zelus*. In 1585, in de tijd na de beroerten, kwamen ze vanuit Frankrijk in de Nederlanden, eerst in Antwerpen. Burgemeester Marnix van Sint Aldegonde had immers op 17 augustus 1585, na een zwaar beleg, de overgave van de stad Antwerpen aan Alexander Farnese ondertekend. Oostende was de laatste stad van de Zuidelijke Nederlanden die door Spanje, tijdens het bestuur van Albrecht en Isabella, op de opstandelingen kon veroverd worden na een driejarig beleg (1601-1604), dank zij de inzet van de Italiaanse veldheer Ambrosio Spinola. Oostende was één puinhoop.

De oude stad (*Ostenda antiqua*) werd volledig opgegeven en overgelaten aan het geweld van de zee. Ze verdween dan ook weldra van de kaart. De nieuwe stad (*Ostenda nova*) was zodanig verwoest dat het stratenpatroon en de eigendommen slechts met veel moeite terug te vinden waren. De toren van de in 1896 afgebrande kerk is op heden de enige nog resterende getuige van de tijd van vóór het Beleg. Niettegenstaande de Aartshertogen gunstige voorwaarden toekenden aan iedereen die zich in Oostende wilde komen vestigen bij ordonnantie gegeven in Gent op 21 oktober 1604, kwamen de wederopbouw en het leven in de stad traag op gang. Geestelijken stonden niet te trappelen om hier pastoor te worden. Waarvan moesten ze leven? Geen kerk, geen pastorie, weinig of geen onderdanen. Het was pas in 1609 met het afkondigen van het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) dat er in de Zuidelijke Nederlanden weer echt vrede kwam en de hoop op de toekomst opnieuw begon te leven. Verscheidene pastoors kwamen en gingen. Op 24 maart 1609 kwam pastoor Guido Stassaert die hier zou blijven tot zijn overlijden in 1620.

Sinds de komst van de Kapucijnen in Antwerpen in 1858, kenden ze, dankzij hun voorbeeldige levenswijze van armoede en onthechting en hun grote ijver om het

geloofsleven na de troebelen te doen herleven, een merkwaardige ontplooiing. In 1610 waren er in de Zuidelijke Nederlanden al dertig kloosters gesticht. Oostende was nog een braakliggend terrein, ook op geestelijk gebied, en de kapucijnen zagen in de jaren 1614-1615 een kans zich hier te komen vestigen. Ze waren met de stad al wat vertrouwd door hun preken die ze hier kwamen houden vanuit hun klooster in Veurne, waar ze al in 1602 met drie paters waren toegekomen.

In Oostende, waar er nog veel terreinen onbebouwd lagen, werd door de Aartshertogen een stuk grond (de ene vermeldt 144 m², de anderen 400 vierkante voet, wat niet hetzelfde is) ter beschikking gesteld in het zuidelijke deel van de citadel. Op het einde van het beleg hadden de belegerden immers, in een uiterste poging om weerstand te bieden en stand te houden, zich teruggetrokken in een haastig opgeworpen verschansing, ook het Klein Troje genoemd, in het noordoosten van de vesting Oostende. In het deel ten noorden van de Langestraat vestigden zich na het beleg de Spaanse militairen en het kreeg dan ook de benaming Spaans kwartier. Een deel ten zuiden van de huizenrij van de Langestraat werd bestemd voor de kapucijnen. Op 26 november 1615 kwam het tot een overeenkomst tussen de stadsmagistraat en de provinciale overste van de kapucijnen, pater Simon François van Oudenaarde. Hierbij werd aan de paters een bouwvergunning voor een klooster en een kerk toegekend. Opdat de inwoners echter niet langer van geestelijke hulp en bijstand zouden verstoken blijven, schonk de stadsmagistraat hun het huis van Joos Nollet als woning. Op 17 december 1615 namen de eerste kapucijnen, met aan het hoofd pater Anastasius Vierendeel van Hazebroek, hun intrek in deze woning. Er werd ook overeengekomen dat het stadsbestuur geen vergunning zou toekennen aan een andere kloosterorde om zich in Oostende te vestigen, waardoor het bestaan van de kapucijnen in het gedrang had kunnen komen.

Op 1 juli 1618 werd de eerste steen van de kerk gelegd door Jan Maximiliaan d'Enghien, abt van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg (1616-1662). De architect was de kapucijn pater Hilduardus van Dendermonde. Op 4 oktober 1619, op het feest van Sint-Fransiscus van Assisië, werd de eerste mis in de kapel opgedragen. Op 9 juli 1620 kwam de toenmalige bisschop van Brugge Antonius Triest (1617-1622) de kerk consacreren en toewijden aan Sint Fransiscus. De eerste steen van het klooster werd in 1621 gelegd door Christiaan Druve (Druyve, Druyvens, Druyvius), abt van de Norbertijnerabdij Sint Niklaas in Veurne. De gebouwen werden opgetrokken volgens de plannen van de kapucijn architect Archangelus Verhel van Amersfoort.

Het kloosterdomein werd in de volgende jaren geleidelijk uitgebreid. In de jaren 1631-1633 ging het om de inpalming van het terrein ten zuiden van de reeds bestaande tuin waarop slechts enkele lemen huisjes en een houten loods stonden. Zo strekte het kloosterdomein zich uit tot aan de achterkant van de huizen of tot de blinde muren van de Langestraat, de Schipperstraat en de Nieuwstraat. In de jaren 1642-1644 werden de kerk en het klooster verbouwd. De kerk werd uitgebreid met een tweede beuk en op 7 juli 1643 kwam de bisschop van Brugge Nicolaas de Haudion (1642-1649) de eerste steen leggen voor de uitbreiding. Op 22 mei 1644 mocht de bisschop terugkeren om de tweebeukige kerk toe te wijden aan Sint Jan Evangelist en Sint Franciscus.

De werken tot verbouwing en verruiming van het klooster zouden aanvangen in 1645, maar werden uitgesteld wegens de oorlogsdreiging. Toch zou de minister-generaal van de orde, pater Ludovicus van Saragossa, bij zijn kerkwettelijk bezoek in 1648 de eerste steen leggen voor de verbouwingswerken. Er kwam echter geen schot in de werkzaamheden en vóór 1660 bleef alles zoals het was. Hoe en wanneer de verbouwingswerken aan het klooster precies werden uitgevoerd is uit de bestaande literatuur niet op te maken.

Kerk en klooster deelden in de schade die de stad Oostende opliep tijdens de talrijke beschietingen die in de 18e eeuw plaatsvonden. In 1706 werd de stad door de Fransen ingenomen en daarop door de geallieerden vanuit zee geweldig beschoten. Gelijkaardige feiten deden zich voor in 1745, maar de schade aan het klooster blijkt nu veel groter te zijn vermits twee broeders kapucijnen Felix (Van Lier ?) en Landelinus Lemmens van Maastricht afgevaardigd werden om de schade te komen herstellen.

De inlijving van de Zuidelijke Nederlanden bij Frankrijk op 1 oktober 1795 bracht met zich mee dat de Franse instellingen hier werden ingevoerd. Op 2 Germinal an IV (22 maart 1796) waren er in het klooster in Oostende 13 paters en 3 broeders. De wet van 15 Fructidor an IV (1 september 1796) bepaalde dat alle kloostergemeenschappen werden opgegeven. Op 19 Prairial an V (7 juni 1797) werden de paters kapucijnen uit hun kerk en klooster gezet. Alles werd aangeslagen en bestemd om openbaar te worden verkocht. De geestelijken werden verplicht de eed van haat aan het koningschap en de trouw aan de republiek af te leggen. De meesten weigerden en leefden verder ondergedoken. Op 3 september 1797 werden alle geestelijken in Oostende uitgenodigd om op 25 september de eed te komen afleggen. Niemand verscheen. Doch op 5 december legden toch 3 kapucijnen de eed af, vooral met de bedoeling hun kerk te kunnen openhouden, en

's anderendaags deden ze reeds dienst in hun kerk. Toch werden in december 1797 kerk en tuin verkocht aan een groep burgers onder leiding van Michiel de Pruyssenaere, die verklaarden de kerk als bidplaats te willen behouden voor een eredienst. Op 10 februari 1798 werd het klooster verkocht aan een andere groep met brouwer Rosselt aan het hoofd. Een deel van de gebouwen werd op 20 september 1798 voorbehouden voor de Franse gendarmerie en in een ander deel werd op 30 september een bierbrouwerij geïnstalleerd door Rosselt.

Na het Concordaat, op 15 juli 1801 gesloten tussen paus Pius VII en eerste consul Napoleon, gingen de grote kerk van Oostende en de Kapucijnenkerk weer open met Pinksteren 1802. De paters echter konden niet terugkeren daar hun vroegere bezittingen ontvreemd waren. De bidplaats, die privé eigendom was, bleef bestaan en het werd overwogen er een nieuwe zelfstandige parochiekerk van te maken. Op 14 oktober 1823 werd de kapucijnenkerk door de stad Oostende aangekocht. Al die tijd echter bleef het statuut van de bedienaars van de kerk onzeker. Aanvankelijk onder het bisdom Gent, en vanaf 1834 onder het nieuw opgerichte bisdom Brugge, kwam men niet tot een besluit om er een nieuwe parochiekerk van te maken. Toen in 1861 een tweede parochie in Oostende tot stand kwam, op het Hazegras, was de onzekerheid in zover weggenomen dat de gewezen kapucijnenkerk geen parochiekerk zou worden. De kerk bleef een hulpkerk van de grote kerk en het was meestal een onderpastoor van de hoofdkerk die er de diensten verzorgde.

De stad Oostende heeft er wel steeds goed voor gezorgd dat de kerk werd onderhouden. Werken aan de voorgevel, vensters en dakgoot werden uitgevoerd in 1866, restauratiewerken aan de gevel in 1897. Tijdens schietoefeningen over de stad richting zee, gehouden door de Duitse bezetter op 30 augustus 1940, werd een projectiel te kortbij afgevuurd en beschadigde een deel van het dak en het orgel van de kerk. Het dak werd hersteld, maar het orgel tot op heden niet. De laatste werken aan de gevels werden uitgevoerd in 1958-1960. Hierbij werd de cementbezetting verwijderd zodat de bakstenen weer zichtbaar werden zoals eertijds. In 1961 werden de altaren en het meubilair gerestaureerd en, meer recent in 1982, werd een opknapbeurt gegeven aan sommige meubelstukken en schilderijen.

In wat men nu het oude stadscentrum noemt is de kapucijnenkerk met haar barokke interieur, een prachtig kleinnood en een stemmig oord dat aanzet tot bezinning en gebed te midden van het drukke leven op de naburige markten, de Visserskaai en op de Zeedijk.

